

ROLA TERYTORIALNEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA MILITARNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

THE ROLE OF THE TERRITORIAL MILITARY SERVICE IN THE MILITARY SECURITY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF POLAND

Przemysław ŻUKOWSKI

Akademia Wojsk Lądowych

Abstrakt. Artykuł zawiera przegląd zagadnień związanych ze znaczeniem Terytorialnej Służby Wojskowej dla systemu bezpieczeństwa militarnego Rzeczypospolitej Polskiej. Zagadnienia te są przyczynkiem do badań nad znaczeniem terytorialnej służby wojskowej w ramach sił zbrojnych oraz ich możliwości działania. Żywiłowy rozwój tej formacji musi jednak być związany jasno określonymi wzorcami i definicjami jej działania, w ramach zasad i w związku z nimi funkcjonowania wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Celem artykułu jest ocena przydatności Wojsk Obrony Terytorialnej w systemie obronnym RP.

Abstract. The article contains an overview of issues related to the significance of the Territorial Military Service for the military security system of the Republic of Poland. These issues contribute to research into the importance of territorial military service within the armed forces and their ability to operate. The spontaneous development of this formation must, however, be related to clearly defined patterns and definitions of its operation, within the rules and in relation to them, the functioning of all types of armed forces. This article is a study of the usefulness of the Territorial Defense Forces in the defense system of the Republic of Poland.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, Terytorialna Służba Wojskowa, Wojska Obrony Terytorialnej

Keywords: security, Territorial Military Service, Territorial Defense Forces

Wstęp

Pojęcie bezpieczeństwa regionalnego jest aktualnie szeroko stosowane. Często pojawia się ono w towarzystwie różnorodnych wyrażeń dookreślających. Na podstawie analizy napotkanych w literaturze przedmiotu licznych wyjaśnień i definicji, możliwe jest sformułowanie ogólnej definicji. Bezpieczeństwo regionalne można więc uznać za stan niezagrażenia, pewności, spokoju czy zabezpieczenia na określonym obszarze. O bezpieczeństwie regionalnym można więc mówić, gdy z obiektywnego punktu widzenia podmiotowi nic nie zagraża lub też w sytuacji, gdy owo zagrożenie jest niewielkie i nie oddziałuje w sposób istotny na ten podmiot w określonym obszarze (Kaczmarek 2015, s. 14).

Analiza pojęcia bezpieczeństwa, poza próbami uogólnionego, syntetycznego jego ujęcia, powinna odbywać się przynajmniej z określeniem jego podmiotu i/lub przedmiotu. Pomijając ujęcie przedmiotowe, które w literaturze uznawane jest za podrzędne, pomocnicze w stosunku do ujęcia podmiotowego (Zięba 1997, s. 6), należy stwierdzić, że podmiotem bezpieczeństwa jest zawsze człowiek. A podmiotem bezpieczeństwa w regionie jest człowiek i obszar przez niego zajmowany. Chociaż aktualnie możemy mówić o bezpieczeństwie grupowym, organizacyjnym czy międzynarodowym, powszechnie uważa się, że państwo pozostaje najdoskonalszą formą zabezpieczenia jednostek.

W ogólnym rozumieniu, państwo określane jest jako wspólnota ludzi zamieszkujących określone terytorium, podporządkowanych władzy zwierzchniej. Bezpieczeństwo państwa tradycyjnie odnoszono więc do kwestii związanych z przetrwaniem narodu, zachowaniem terytorium, suwerennej władzy (w wymiarze zarówno zewnętrznym, jak i wewnętrznym). Aktualnie jednak rozumienie to ulega przeobrażeniom. Do podstawowych wartości dla bezpieczeństwa państwa, takich jak przetrwanie (państwowe, etniczne, biologiczne), integralność terytorialna czy niezależność polityczna, zalicza się także jakość życia, przy czym znaczenie najważniejszych do tej pory czynników militarnych ulega osłabieniu na korzyść czynników niemilitarnych. Zasadniczy wpływ na zmianę tradycyjnego postrzegania bezpieczeństwa państwa wywarły na przełomie XX i XXI wieku dwa zjawiska. Pierwszym z nich była globalizacja, obejmująca niemal wszystkie aspekty funkcjonowania społeczeństw (m.in. politykę, ekonomię czy kulturę), polegająca na rozprzestrzenianiu się analogicznych zjawisk i wzorców, niezależnie od położenia geograficznego czy stopnia rozwoju gospodarczego. Drugim zjawiskiem, które aktualnie wpływa na zmianę postrzegania bezpieczeństwa państwa, jest powstanie i rozwój społeczeństwa informacyjnego. Jego genezy należy upatrywać w rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, których upowszechnienie doprowadziło do zjawiska „kurczenia się czasu i przestrzeni” w skali ogólnoświatowej.

Globalizacja i rozwój społeczeństwa informacyjnego kształtują dziś strategiczne środowisko bezpieczeństwa. W rozważaniach nad bezpieczeństwem państwa nie można pominąć płaszczyzny bezpieczeństwa na poziomie taktycznym, gdzie lokalne środowisko bezpieczeństwa kształtuje społeczność miniregionu, terytorialna, pojedynczy obywatel. Aktualnie bowiem rozwój, w tym także systemów bezpieczeństwa, oparty jest na sprawnym funkcjonowaniu ludności z kręgów lokalnych.

Mając na uwadze charakter problemowy artykułu w zakresie poruszanych aspektów roli Terytorialnej Służby Wojskowej (dalej TSW) w systemie bezpieczeństwa militarnego Polski, za zasadne uważa się zwrócenie uwagi na terytorialność bezpieczeństwa.

W rozważaniach nad wykorzystaniem pododdziałów lekkiej piechoty¹ w walce w konflikcie przyszłości zdecydowanie dostrzega się możliwość prowadzenia działań nieregularnych w prowadzeniu walki obronnej na terenie kraju jako głównego zadania taktycznego dla tego typu formacji wojskowych.

Konsekwencją rozwoju techniki oraz taktyki wykorzystania nowoczesnych technologii na współczesnym polu walki jest m.in. rozwój metod i form prowadzenia walki. Wraz z ich doskonaleniem oraz z konsekwentną budową społeczeństwa informacyjnego – opartego na nowoczesnych technologiach przesyłu, analizy oraz konwersji informacji – można zadać sobie pytanie czy istnienie formacji lekkiej piechoty oraz stosowanie przez nich zasadniczej metody walki, jakim są działania nieregularne, nie stanowi reliktu wieków minionych?

Biorąc pod uwagę fakt braku identyfikacji lekkiej piechoty w Wojsku Polskim poprzez określenie takiej specjalności w strukturach Sił Zbrojnych RP (SZRP), uważam, że Czytelnikowi należą się wyjaśnienia z czego wynika zarówno tytuł, jak i treść niniejszego artykułu. Otóż analiza obecnego rozwoju Wojsk Obrony Terytorialnej w strukturach SZ RP utwierdza mnie w przekonaniu, że rozwój ten – w pewnym stopniu – przebiega w sposób zbyt żywiołowy. Na jego drodze pojawia się wiele przeciwności, złożonych sytuacji wynikających z braku jasnego sprecyzowania roli pododdziałów lekkiej piechoty Wojsk Obrony Terytorialnej na współczesnym polu walki.

Sugerując się tytułem, można oczekiwać opisu zasad prowadzenia walki przez pododdziały lekkiej piechoty i prowadzenia operacji sił zbrojnych z zastosowaniem tego typu pododdziałów. Jednak niniejsze rozważania to nie regulamin działań pododdziałów lekkiej piechoty, a studium ich przydatności dla systemu bezpieczeństwa militarnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Z zarysowanej sytuacji problemowej wyłonił się ogólny problem badawczy rozważań. Został on sformułowany w postaci następującego pytania: Czy terytorialna służba wojskowa ma wpływ na utrzymanie zdolności obronnych Rzeczypospolitej? Jego ramy obszarowe i dziedzinowe bezpośrednio odpowiadają sekwencjom problemowym w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie (w zakresie omawianych zagrożeń w aspekcie bezpieczeństwa państwa) oraz pośrednio innym dyscyplinom naukowym.

Rok 1989 pod wpływem wydarzeń politycznych i społecznych zachodzących w Polsce – dekomponujących dotychczasowy ład systemowy w kraju – oznaczał także zmiany jakościowe i ilościowe dotychczasowego ładu międzynarodowego. Zasięg głębokich przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i militarnych w tych krajach osłabił podstawy funkcjonowania Układu Warszawskiego (UW) i zarazem pozycję międzynarodową Związku Radzieckiego.

¹ W związku z brakiem specjalności wojskowej lekka piechota w Wojsku Polskim autor przyjmuje na potrzeby niniejszej publikacji definicję tego rodzaju wojsk jako: typ piechoty posiadający lżejszy sprzęt i uzbrojenie oraz ograniczoną mobilność operacyjną w porównaniu do wojsk pancernozmechanizowanych.

Polska po prawie pół wieku uzyskała zdolność samodzielnego określania kierunków polityki zagranicznej, w tym własnej doktryny bezpieczeństwa i obronności państwa. Wraz z likwidacją UW państwo polskie znalazło się we względnie jednorodnym ustrojowo środowisku, chociaż niewykluczającym rywalizacji i aktywnej gry politycznej w tworzeniu nowej osi koalicji polityczno-wojskowych. Położenie geopolityczne oraz doświadczenia historyczne wykluczały akceptację dla neutralności Polski. Zarówno władze ówczesnego Związku Radzieckiego, jak i gremia polityczno-wojskowe czołowych europejskich krajów-członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) nie mogły być obojętne wobec możliwości występowania próżni w tym miejscu Starego Kontynentu. Neutralność pozostawała także w sprzeczności z polską racją stanu, z dążeniem do budowania własnej tożsamości w oparciu o partnerski udział w zachodnich instytucjach: NATO, Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE) i Unii Europejskiej (UE) (Szczurek 2011, s. 229-230). Zmiany w zewnętrznym środowisku bezpieczeństwa Polski oraz kierunki i rezultaty transformacji ustrojowej wymusiły konieczność określenia nowych zadań w zakresie charakteru i struktur bezpieczeństwa narodowego, ustroju naczelnych organów właściwych w sprawach tego bezpieczeństwa, jak również celów i zadań instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i obronność wraz z dostosowaniem ich zasad funkcjonowania do wymogów państwa demokratycznego.

Powyższe w odniesieniu do Polski, definiuje art. 5 Konstytucji RP mówiący o tym, że „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kreując się zasadą zrównoważonego rozwoju” (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

W odniesieniu do najważniejszych wydarzeń ostatnich dwóch dekad, tj. zamachu terrorystycznego z 11 września 2001 r., interwencji militarnych w Iraku, Afganistanie, powstania Daesh (ISIS), jak również inkorporacji Krymu, które przyczyniły się do zmiany sytuacji polityczno-militarnej na świecie, niezbędne jest nieustanne badanie sfery bezpieczeństwa w celu zminimalizowania potencjalnych zagrożeń.

Państwo polskie doskonali system bezpieczeństwa i obronności. Oznacza to permanentną troskę w zakresie sprostania współczesnym zagrożeniom bezpieczeństwa, rozpoznawanych poprzez funkcjonowanie sprawnych rozwiązań systemowych, obejmujących monitorowanie, analizowanie i antycypowanie prób destabilizacji państwa (Fehler 2011, s. 307-308).

Jednym z takich rozwiązań jest Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220). Ustawa prawnie normalizuje kwestię powszechnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej przez jej obywateli. Ustanowiona w 1967 roku przez dekady doczekała się wielu uzupełnień i poprawek.

Jeną z zasadniczych zmian dla formy powszechnego systemu obrony Rzeczypospolitej i tym samym dla jej systemu bezpieczeństwa była zmiana, która w rozdziale 4b omawianej ustawy precyzuje formę służby wojskowej, jaką jest Terytorialna Służba Wojskowa.

Ustawa w artykuale 98i określa, że „(...) terytorialną służbę wojskową mogą pełnić, na ich wniosek lub za ich zgodą, osoby posiadające uregulowany stosunek do służby wojskowej, a także inne osoby niepodlegające obowiązkowi odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego, a w przypadku wprowadzenia obowiązku odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego – także osoby podlegające temu obowiązkowi”. W myśl ustawy terytorialną służbę wojskową pełni się w jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych Wojsk Obrony Terytorialnej oraz w Dowództwie Wojsk Obrony Terytorialnej, a z dniem rozpoczęcia pełnienia terytorialnej służby wojskowej żołnierze otrzymują tytuł „żołnierz OT”.

Żołnierz Obrony Terytorialnej to specyficzna funkcja społeczna, ponieważ aktywność obywatelska żołnierza TSW związana jest najmocniej ze środowiskiem lokalnym spośród wszystkich Rodzajów Sił Zbrojnych RP.

Specyfika WOT polega na ich regionalizmie, który wpisany w lokalną społeczność powoduje, że ten rodzaj sił zbrojnych bez wątpienia staje się spoiwem lokalnych społeczności na poziomie administracyjnym, militarnym, jak również więzi społecznych.

W celu unifikacji aparatu pojęciowego za konieczne uznano usystematyzowanie definicji obrony terytorialnej oraz pojęcia rodzaju sił zbrojnych, jakim są Wojska Obrony Terytorialnej, a także rodzaju wojsk będących filarem obu podmiotów, czyli lekka piechota.

Powyższe kategorie, opisy są najczęściej błędnie stosowane w nienaukowej publicystyce militarnej, prasie, jak również utożsamiane jako oddzielne podmioty. Pomyłki są wypadkową podobieństw dotyczących płaszczyzny wykorzystania tego typów pododdziałów, jak również kwestii wynikających z atawizmów pojęciowych mających miejsce w masowości instrukcji i regulaminów wykorzystywanych w Siłach Zbrojnych RP, pozbawionych często czynnika kompatybilności.

Obrona Terytorialna (OT) to „(...) część systemu militarnego przygotowana do prowadzenia wspólnie z wojskami operacyjnymi, pozamilitarnymi ogniwami obronnymi i społeczeństwem powszechnej obrony państwa. Jej celem jest przygotowanie i prowadzenie obrony rejonów oraz obiektów na obszarze całego kraju, stwarzanie warunków do rozwinięcia i działania wojsk operacyjnych oraz podjęcia działań regularnych w masowej skali, a także wspieranie pozamilitarnych działań obronnych. Obejmuje ona terytorialne organy dowodzenia, wojska obrony terytorialnej i wojskowe elementy operacyjnego przygotowania obszaru kraju do obrony, a w okresie zagrożenia i wojny także wszystkie stacjonarne jednostki i instytucje wojskowe, straż graniczną oraz inne formacje zmilitaryzowane, włączane w skład sił zbrojnych” (Słownik 2002, s. 76-77).

Wojska Obrony Terytorialnej (WOT) to składowa Obrony Terytorialnej i jednocześnie piąty rodzaj Sił Zbrojnych RP, przeznaczony do realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania lub usuwania przyczyn i skutków zagrożeń na terytorium kraju. W związku z tym WOT utrzymuje gotowość do realizacji misji Sił Zbrojnych RP, które jednocześnie wyznaczają kierunki rozwoju ich zdolności operacyjnych, tj.:

- zagwarantowanie obrony państwa i przeciwstawienie się agresji zbrojnej;
- wspierania podsystemów ochronnych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu (DD-3.40 2018).

Wyznaczone kierunki rozwoju WOT określają cele jego funkcjonowania, gdzie za priorytetowe uważa się:

- budowę na całym terytorium kraju powszechnej gotowości obronnej;
- wzmocnienie potencjału odstraszenia Sił Zbrojnych RP;
- zwiększenie gotowości Sił Zbrojnych RP (adekwatnie do zaistniałego zagrożenia o charakterze militarnym i niemilitarnym) celem niedopuszczenia do eskalacji oraz usunięcia skutków jego wystąpienia, w tym zapewnienia ochrony ludności i mienia, wzmocnienia granicy państwowej oraz bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej;
- wspieranie budowy rezerw osobowych Sił Zbrojnych RP;
- przygotowanie społeczeństwa do wypełniania obywatelskiego obowiązku obrony Ojczyzny;
- kształtowanie patriotycznych postaw i fundamentów systemu obronnego państwa.

Z racji powszechności występowania oraz gotowości do podjęcia działań, WOT predysponowane są do odgrywania istotnej roli na poziomie województwa i powiatu w realizacji zadań obronnych oraz z zakresu wsparcia zarządzania (reagowania) kryzysowego, udzielając w tym względzie pomocy elementom podsystemu niemilitarnego. Biorąc pod uwagę charakter współczesnych zagrożeń (w szczególności działań poniżej progu wojny), istotna w tym aspekcie jest współpraca WOT z Policją oraz Strażą Graniczną.

W celu realizacji powyższych zadań w strukturach Wojsk Obrony Terytorialnej powołano terytorialną służbę wojskową, do której służbowy stosunek służby wojskowej powstaje w drodze powołania na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do tej służby.

Precyzując powyższe, do terytorialnej służby wojskowej może być powołana osoba, która spełnia następujące warunki:

1. posiada obywatelstwo polskie;
2. posiada zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia czynnej służby wojskowej;
3. posiada wiek co najmniej osiemnastu lat;
4. nie była karana za przestępstwo umyślne;

5. nie była przeznaczona do służby zastępczej;
6. nie pełni innego rodzaju czynnej służby wojskowej lub nie posiada nadanego przydziału kryzysowego;
7. nie jest reklamowana od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny lub w przypadku nadania przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego w formie zbiorowej listy imiennej w jednostce przewidzianej do militaryzacji;
8. posiada wykształcenie:
  - a. co najmniej wyższe – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie oficerów,
  - b. co najmniej średnie lub średnie branżowe – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie podoficerów,
  - c. co najmniej podstawowe – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie szeregowych – jeżeli występują potrzeby uzupełnieniowe Sił Zbrojnych.

Dodatkowo, jak zapisano w Ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP, powołanie do terytorialnej służby wojskowej może być również uzależnione od:

1. posiadania przez kandydata na żołnierza OT kwalifikacji wymaganych do zajmowania stanowiska służbowego;
2. posiadania orzeczenia wojskowej pracowni psychologicznej o braku przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach wymagających szczególnych predyspozycji psychofizycznych;
3. złożenia wniosku wraz z ankietą bezpieczeństwa o przeprowadzenie właściwego postępowania sprawdzającego, o którym mowa w art. 64 ust. 5.

Biorąc pod uwagę fakt wyjątkowości służby pod względem przypisanej jej terytorialności oraz próbę wykorzystania doświadczeń już nabytych przez żołnierzy TSW, pierwszeństwo w powołaniu do tego rodzaju służby przysługuje:

1. osobom posiadającym pobyt stały (zamieszkanie) lub pobyt czasowy powyżej trzech miesięcy na obszarze dyslokacji miejsca pełnienia tej służby;
2. byłym żołnierzom zawodowym;
3. członkom proobronnych organizacji pozarządowych, które podpisały porozumienie o współpracy z Ministrem Obrony Narodowej lub dowódcami jednostek wojskowych posiadających rekomendacje władz tych organizacji;
4. absolwentom szkół realizujących programy innowacyjne lub eksperymentalne przysposobienia obronnego lub edukacji dla bezpieczeństwa.

W przypadku wprowadzenia obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego nie podlegają temu obowiązkowi osoby, które zostały powołane do terytorialnej służby wojskowej i będą ją pełnić przez okres co najmniej sześciu lat.

Spoglądając na specyfikę Wojsk Obrony Terytorialnej, należy zwrócić uwagę na to, że zostały one stworzone do funkcjonowania jako system. Terytorialną służbę wojskową opisać można jako „zbiór elementów wyróżnionych w przedmiocie (WOT) ze względu na zachodzące między nimi stosunki, wyrażające jakieś uporządkowanie” (Krzyżanowski 1994, s. 128). Powyższe stwierdzenie stanowi zatem fakt, że WOT, a tym samym OT jest elementem systemu obronnego państwa. Obrona Terytorialna jest taką formą organizacji wojskowej, która zagospodarowuje terytorialne możliwości tworzenia potencjału obronnego państwa, obok współzręcznie funkcjonującego potencjału do obrony z wykorzystaniem wojsk operacyjnych.

Podstawową funkcją Wojsk Obrony Terytorialnej – w zamyśle ich powstania i wykorzystania – jest uzupełnienie potencjału obronnego, a ostatecznie zapewnienie bezpieczeństwa państwa przed zagrożeniami pochodzenia zewnętrznego. W tym względzie wojska obrony terytorialnej są częścią systemu zapewniającego ochronę bytu narodowego i nienaruszalność granic. Dzięki swojej obecności zapobiegają powstaniu zagrożeń (odstraszenie), a w wypadku ich powstania są narzędziem ich ograniczania (Michalak 2017, s. 35). Istotą działania WOT jest tworzenie i utrzymanie bezpiecznego środowiska społecznego. Rozwijanie współpracy cywilno-wojskowej oraz udział w działaniach zapewniających ochronę ludności i mienia, a także prowadzenie działań z zakresu komunikacji społecznej mającej na celu propagowanie i kształtowanie postaw patriotyczno-obywatelskich w środowiskach lokalnych.

Wnioski

Terytorialna Służba Wojskowa to element składowy systemu obrony terytorialnej państwa o zasięgu lokalnym i regionalnym, w skład, którego wchodzi:

- terytorialne organy kierowania obronnością;
- wydzielone elementy wsparcia;
- niemilitarne elementy systemu obronnego państwa.

Terytorialne organy kierowania obronnością tworzą organy administracji publicznej RP (administracji zespolonej i niezespolonej), które przeznaczone są do realizacji zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony na szczeblu samorządu terytorialnego.

Wydzielone elementy wojsk wsparcia stanowią głównie Wojska Obrony Terytorialnej (w tym żołnierze TSW), które są zorganizowane i przeznaczone do realizacji zadań militarnych oraz niemilitarnych w skali lokalnej i regionalnej. WOT wspierane są przez terenowe organy administracji wojskowej (Wojewódzkie Sztaby Wojskowe, Wojskowe Komendy Uzupełnień) pełniące rolę organów wykonawczych Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespolonej.

Natomiast do niemilitarnych elementów systemu obronnego państwa zalicza się:

- formacje i organizacje pozamilitarnego układu obronnego podległe administracji rządowej (Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna itd.);
- społeczeństwo (właściwie przygotowane do działań w ramach obrony powszechnej), w tym formacje proobronne, paramilitarne itd.;
- infrastrukturę niezbędną do operacyjnego przygotowania terytorium do obrony;
- lokalne i regionalne zasoby (materiałowe, techniczne itd.).

Zatem determinantami mającymi wpływ na skuteczność i efektywność zadań realizowanych przez żołnierzy Terytorialnej Służby Wojskowej będą współdziałanie, integracja oraz interoperacyjność z pozostałymi rodzajami Sił Zbrojnych oraz elementami podsystemu niemilitarnego w zakresie wymiany informacji dotyczących zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa państwa, jego obywateli oraz zdarzeń o znamionach kryzysu mających wpływ na bezpieczeństwo ludności lub system obronny państwa. Rozwój zdolności Terytorialnej Służby Wojskowej do prowadzenia operacji militarnych, przeciwkryzysowych jest powiązany z możliwością podjęcia skutecznych działań na terytorium kraju w ramach przeciwdziałania skutkom wystąpienia zagrożeń we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa w wymiarze narodowym.

Dla zapewnienia możliwości skutecznej realizacji zadań stawianych Terytorialnej Służbie Wojskowej w realizacji zadań prewencyjnych Wojska Obrony Terytorialnej powinny centralizować wysiłek na osiągnięciu i utrzymaniu zdolności pododdziałów zbudowanych na bazie Terytorialnej Służby Wojskowej do zapewnienia sprawnego obiegu informacji wewnątrz WOT a wojskami operacyjnymi oraz elementami podsystemu niemilitarnego.

W związku z powyższym żołnierze TSW powinni w toku szkolenia osiągać zdolność do prowadzenia rozpoznania zapewniającą zdobywanie informacji o środowisku operacyjnym, potencjalnym środowisku walki oraz zagrożeniach o charakterze militarnym i niemilitarnym w SRO.

Kolejną zdolnością gwarantującą Terytorialnej Służbie Wojskowej podmiotowość w systemie bezpieczeństwa militarnego RP jest zdolność do rażenia zapewniająca możliwość destrukcyjnego oddziaływania na systemy walki potencjalnego agresora.

Zaprezentowany w tytule artykułu cel jest z konieczności fragmentaryczny, gdyż obejmuje wycinek aktywności specjalistów zajmujących się systemem bezpieczeństwa militarnego. Powinno się jednak przyjąć, że w aspekcie bezpieczeństwa państwa, regionu w podmiotach odpowiedzialnych za administrowanie systemem bezpieczeństwa nieodzowna powinna być uwzględniana rola Terytorialnej Służby Wojskowej.

Błędy wynikające m.in. z wykorzystywania żołnierzy TSW jako substytutu Obrony Cywilnej staną się bardzo kosztowne, zarówno w aspekcie finansowym, bezpieczeństwa militarnego, jak i społecznym. Weszliśmy bowiem w wiek, w którym możliwość rozpoczęcia wojny mają nie tylko rządy, lecz także poszczególni ludzie bądź grupy.

Aby mieć wpływ na przyszłość musimy rozumieć teraźniejszość, w której przestępczość zorganizowana, terroryści bądź dywersanci ewoluują w metodach działania poprzez uciekanie od książkowych i dziennikarskich schematów.

W świetle przedstawionych faktów, konkluzja końcowa zawiera się w stwierdzeniu, że zgłębianie wiedzy w zakresie wykorzystania lokalnej ludności do wsparcia systemu bezpieczeństwa państwa jest niezwykle przydatne, gdyż bezpośrednio wiąże się z możliwością skutecznego zapobiegania zjawiskom powodującym jego destabilizację, zarówno w zakresie społecznym, jak i ekonomicznym czy militarnym. Zdobywanie przewagi Polski nad innymi państwami nie musi być pochodną przewagi militarnej, w toku przyjętych doktryn i zobowiązań sojuszniczych powinna być pochodną optymalnego wykorzystania posiadanych zasobów, także społecznych. Biorąc pod uwagę powyższe, wyrażam nadzieję, że zaprezentowane wnioski stanowiąc będą początek dociekań nad doskonaleniem systemu wykorzystania Terytorialnej Służby Wojskowej w aspekcie bezpieczeństwa państwa.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- [2] Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220).
- [3] Wojska Obrony Terytorialnej w operacji, DD-3.40, Warszawa 2018.
- [4] FEHLER, W., Bezpieczeństwo wewnętrzne w zintegrowanym systemie bezpieczeństwa państwa, *Studia Bezpieczeństwa Narodowego*, nr 1, tom 2, Warszawa 2011.
- [5] KACZMAREK, W., *Współczesne badania nad bezpieczeństwem państwa – aspekty przedmiotowe i metodologiczne*, [w]: *Współczesne wyzwania bezpieczeństwa Polski*, red. B. Jagusiak, Warszawa 2015.
- [6] KRZYŻANOWSKI, L., *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, Warszawa 1994.
- [7] MICHALAK, A., Cele, zadania, struktura i funkcje wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku, *Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka*, nr 3, 2017.
- [8] SZCZUREK, T., Security of Poland in the systemic transformation period, [w]: *Studia Bezpieczeństwa Narodowego*, nr 1, tom 1, Warszawa 2011.
- [9] ZIĘBA, R., *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D. B. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997.
- [10] Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2000.